

**Tasviriy san'at mashg'ulotlarida chizmachilik ko'nikmalarini
uyg'unlashtirish orqali ijodiy kompetensiyalarni rivojlantirish"**

Rustamov Axtam Muxtorovich

Navoiy davlat universiteti

"Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at mashg'ulotlarida chizmachilik ko'nikmalarini o'quvchilarda ijodiy kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirish vositasi sifatida qo'llash tahlil qilinadi. Chizmachilik texnikasi va amaliy mashqlari o'quvchilarda vizual tafakkur, kompozitsion qobiliyat va estetik didni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada milliy va madaniy qadriyatlarni tasviriy san'at darslarida chizmachilik orqali uyg'unlashtirish usullari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Chizmachilik, Tasviriy san'at, Ijodiy kompetensiya, Vizual tafakkur, Kompozitsiya, Madaniy qadriyatlar

Tasviriy san'at mashg'ulotlari o'quvchilarda ijodiy tafakkur va estetik didni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Har bir san'at asari o'ziga xos g'oya va hissiyotlarni ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, chizmachilik fanining o'rni tasviriy san'at mashg'ulotlarida markaziy hisoblanadi.

Chizmachilik orqali san'atkor shakl, chiziq, nur, soya va kompozitsiyani to'g'ri aks ettirish imkoniga ega bo'ladi. Mashg'ulotlarda chizmachilik mashqlari o'quvchilarda mustaqil tafakkur va ijodiy yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, milliy naqshlar va madaniy motivlarni chizishda chizmachilik o'quvchilarning madaniy bilimlarini oshirish va milliy qadriyatlarni ifodalashga yordam beradi.

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida chizmachilik ko'nikmalarini rivojlantirish o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, estetik didi va vizual kompetensiyalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Chizmachilik nafaqat predmet va shakllarni aniqlik bilan aks ettirishga yordam beradi, balki kompozitsiya, nur, soya, shakl va perspektiva tushunchalarini to'g'ri qo'llash imkonini yaratadi. Mashg'ulotlarda chizmachilik orqali talabalarga o'z g'oyalarini vizual tarzda ifodalash, hissiyot va estetik qadriyatlarni yetkazish imkoniyati yaratiladi.

Chizmachilikning nazariy jihatları san'atkorni shakl, chiziq, nur, soya va perspektiva bo'yicha bilimlar bilan ta'minlaydi. Chiziq predmetning konturini aniqlashga xizmat qiladi, shakl uning hajmi, tuzilishi va o'lchamini aks ettiradi, perspektiva esa obyektlarning masofa va chuqurligini ifodalaydi. Yorug'lik va soya

predmetlarni hayotiy va realistik ko‘rinishga ega qiladi. Shu bilan birga, chizmachilik san’atkorning ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Amaliy mashg‘ulotlarda chizmachilik ko‘nikmalarini shakllantirish turli texnika va materiallardan foydalanishni talab qiladi. Talabalar qalam, rangli qalam, akvarel, bo‘yoq va boshqa vositalar yordamida mashqlar bajaradilar. Bu mashqlar ularning qo‘l koordinatsiyasi, vizual tafakkuri va estetik didini rivojlantiradi. Shu bilan birga, talabalarga turli kompozitsion yechimlarni ishlab chiqish, ijodiy qarorlar qabul qilish va o‘z g‘oyalarini mustaqil ifodalash imkoniyati yaratiladi.

Chizmachilik mashqlari kompozitsiya yaratishda ham muhim ahamiyatga ega. Kompozitsiya predmetlar va shakllarni uyg‘unlashtirish orqali asarning umumiy muvozanatini ta‘minlaydi. Chizmachilik yordamida san’atkor har bir elementning joylashuvi, nisbatlari va shaklini aniqlaydi, bu esa asarning estetik qadrini oshiradi. Talabalar chizmachilik mashqlari orqali kompozitsiya va muvozanatni tushunishni o‘rganadi, bu ularning tasviriy tafakkurini rivojlantiradi.

Chizmachilik mashqlari ijodiy tafakkur va mustaqil qarorlar qabul qilishni rag‘batlantiradi. Talabalar mashq va loyiha ishlari orqali turli muammolarni hal qilish, yangi g‘oyalarni ishlab chiqish va ularni vizual tarzda ifodalash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Masalan, tabiiy manzarani yoki hayvonlarni chizishda talabalar turli texnika va uslublarni sinab ko‘radilar, bu esa ijodiy tafakkur va estetik qobiliyatni oshiradi.

Chizmachilik orqali talabalar milliy va madaniy qadriyatlarni o‘rganadi va tushunadi. Milliy naqshlar, motivlar va tarixiy predmetlarni chizishda talabalar madaniy merosni o‘rganadi va ijodiy asarlarda aks ettiradi. Bu esa ularning estetik didini rivojlantiradi va milliy qadriyatlar bilan bog‘lanishiga yordam beradi. Shu tariqa, chizmachilik san’atkorning ijodiy va madaniy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Talabalarni ijodiy faoliyatga jalb qilishda chizmachilik mashqlari samarali vosita hisoblanadi. Turli topshiriqlar orqali talabalar material, texnika va uslub tanlash erkinligiga ega bo‘ladi. Bu ularning mustaqil tafakkur va ijodiy qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, vizual tafakkur kengayadi, detal va proporsiyalarni tushunish yaxshilanadi.

Chizmachilik nafaqat texnik ko‘nikmalarni shakllantiradi, balki san’atkorning ijodiy tafakkurini va estetik didini rivojlantiradi. Mashqlar va loyiha ishlari orqali talabalar turli uslub va texnikalarni sinab ko‘rishadi, bu esa ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Shu tariqa, chizmachilik san’atkorning ijodiy va vizual kompetensiyalarini shakllantiruvchi asosiy vosita sifatida ishlatiladi.

Natijada, chizmachilik ko‘nikmalari tasviriy san’at mashg‘ulotlarida markaziy rol o‘ynaydi. U san’atkorning texnik ko‘nikmalarini oshiradi, ijodiy tafakkur va estetik

didni rivojlantiradi, shuningdek, milliy va madaniy qadriyatlar bilan bog'lanishiga yordam beradi. Shu sababli, chizmachilik fanini mukammal o'rganish va amaliy qo'llash har bir tasviriy san'at o'quvchisi va ijodkori uchun zarur hisoblanadi.

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida chizmachilik ko'nikmalarini rivojlantirish o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, estetik didi va vizual kompetensiyalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Chizmachilik texnikasi va mashqlari yordamida san'atkor shakl, chiziq, nur, soya, perspektiva va kompozitsiyani to'g'ri aks ettirish imkoniga ega bo'ladi. Shu bilan birga, chizmachilik ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi, mustaqil qarorlar qabul qilish va yangi g'oyalarni amalda qo'llash imkonini yaratadi.

Amaliy mashqlar va loyiha ishlari orqali talabalar turli texnika va uslublarni sinab ko'rishadi, vizual tafakkurini rivojlantiradi va kompozitsion yechimlarni ishlab chiqadi. Chizmachilik san'atkorning ijodiy va madaniy rivojlanishida markaziy vosita sifatida ishlatiladi, talabalarda milliy va madaniy qadriyatlarni tushunish va ifodalashga yordam beradi. Shu sababli, chizmachilik fanini mukammal o'rganish va amaliy qo'llash har bir tasviriy san'at o'quvchisi va ijodkori uchun zarur hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – P. 131-134.
2. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter Education & Global Study. – 2024. – №. 1. – P. 8-14.
3. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Vol. 4. – №. 3. – P. 60-66.
4. Shavdirov S. A. Preparing Future Teachers for Research Activities // Pedagogical Education and Science. – 2017. – №. 2. – P. 109-110.
5. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – Vol. 2. – №. B10. – P. 192-198.

